

Proces badawczy – schemat i zasady realizacji

Agata Górny
Laboratorium Metodologiczne
Zaoczne Studia Doktoranckie z Ekonomii
Warszawa, 23 października 2016

Metodologia i metoda naukowa

Metodologia

Metodologia – nauka o metodach nauki (i powstałej przy ich użyciu wiedzy), jedna z metanauk, nauk o nauce. Jest to także zbiór metod nauki.

Laboratorium Metodologiczne

Zadania metodologii

- Opis postępowania badaczy
- Eksplicacja metod – analiza czynności i założeń
- Analiza aparatu pojęciowego
- Eksplicacja tekstów
- Konstrukcja narzędzi badawczych
- Ocena sposobu postępowania badaczy

Laboratorium Metodologiczne

Metoda naukowa

Metoda naukowa – zespół środków i czynności ujęte w zasady, które służą do:

- formułowania problemów
- projektowania badań
- zbierania danych
- analizy i teoretycznej interpretacji danych
- prezentacji i praktycznemu wykorzystaniu ustaleń rzeczowych.

Laboratorium Metodologiczne

Najważniejsze rodzaje badań

Typy badań

Podział wg celu badawczego

- Badania eksploracyjne
- Badania opisowe
- Badania wyjaśniające (przyczynowe)

Laboratorium Metodologiczne

Kryteria przyczynowości (Lazarsfeld, 1959):

- przyczyna poprzedza skutek
- występuje korelacja empiryczna
- zależność nie jest rezultatem działania trzeciej niezależnej zmiennej

Laboratorium Metodologiczne

Typy badań Podział wg kryterium czasu

Badania przekrojowe

Przykłady:

- Sondaż
- Spis Powszechny

Badania dynamiczne

Przykłady:

- Badania trendów
- Badania kohort demograficznych
- Panele

Laboratorium Metodologiczne

Typy badań Podział wg zastosowanych technik bad.

Badania ilościowe

- ilościowe techniki badawcze
- ilościowy opis zjawiska
- wynik - liczby
- generalizacja na całą badaną populację

Badania jakościowe

- jakościowe techniki badawcze
- opis mechanizmów zjawiska
- wynik – opis mechanizmów i sytuacji
- brak możliwości generalizacji na całą populację

Laboratorium Metodologiczne

Proces badawczy

Etapy procesu badawczego - przygotowanie

- Sformułowanie problemu
 - uszczegółowienie problematyki badawczej
 - wybór i uzasadnienie hipotez badawczych
- Konceptualizacja pojęć
- Operacjonalizacja pojęć
- Wybór populacji (dobór próby)
- Wybór metody badawczej

Formułowanie problemu

- Zainteresowana
- Idea
- Teoria

(patrz Rysunek 4.2 z Babbie, 2003)

Laboratorium Metodologiczne

Formułowanie problemu

- Przegląd literatury
- Przegląd danych

- Inspiracje w mediach i otaczającym świecie
- Zainteresowania

Laboratorium Metodologiczne

Kryteria zawężania i selekcji pytań badawczych

- **Kryterium teoretyczne**
Wybór pytań najistotniejszych
- **Kryterium metodologiczne**
Ograniczenia dostępnych metod
- **Kryterium techniczno-organizacyjne**
Ograniczenia finansowe i czasowe.

Laboratorium Metodologiczne

Hipoteza i pytanie badawcze – definicja i własności

Hipoteza badawcza – propozycja twierdzenia naukowego, które jest poddane weryfikacji w badaniu

Pytanie badawcze – pytanie na które poszukuje się odpowiedzi w badaniu

Hipotezy i pytania badawcze:

- wyznaczają zakres poszukiwań
- ukazują teoretyczne przesłanki
- określają „obszar niewiedzy” badacza

Laboratorium Metodologiczne

Hipoteza badawcza powinna ...

- odnosić się jednoznacznie do problematyki badawczej
- posiadać uzasadnienie
- podawać warunki sprawdzalności

Laboratorium Metodologiczne

Trzy poziomy „mocy” hipotez badawczych

- **Poziom słaby** – dotyczące „istnienia” zjawisk lub zależności
- **Poziom średni** – dotyczące warunków zajścia zjawiska lub kierunku zależności
- **Poziom mocny** – jednoznaczne, precyzyjne twierdzenia z podaniem warunków ich spełnienia

Laboratorium Metodologiczne

Konceptualizacja

Konceptualizacja - uściślenie i udoskonalenie abstrakcyjnych pojęć używanych w badaniu

Wskaźniki – znaki obecności lub nieobecności badanego pojęcia

Wymiary – możliwy do wyszczególnienia aspekt pojęcia

Laboratorium Metodologiczne

Operacjonalizacja

Operacjonalizacja – przygotowanie procedur badawczych (operacji i narzędzi) pozwalających na empiryczną obserwację rzeczywistych zjawisk odpowiadających pojęciom uszczegółowionym w fazie konceptualizacji

Laboratorium Metodologiczne

Efekty operacjonalizacji to przygotowanie ...

- Listy zmiennych
- Wartości zmiennych
- Narzędzi badawczych (np. kwestionariusz)

Laboratorium Metodologiczne

Zmienne i ich wartości

Wartość zmiennej – własności lub cechy, które opisują badany przedmiot

Przykłady:

- kobieta
- blondynka
- ekonomistka

Zmienna – logicznie pogrupowany zbiór wartości

Przykłady:

- płeć
- kolor włosów
- zawód

Laboratorium Metodologiczne

Wartości zmiennej muszą być ...

- **wyczerpujące** - dobrze opisujące każdą możliwą sytuację
- **rozłączne** – każda obserwacja/sytuacja musi dać się zakwalifikować w kategoriach jednej wartości

Laboratorium Metodologiczne

Wybór populacji badanej

Populacja badana – grupa, na temat której formułuje się wnioski w badaniu

Przykłady:

- studenci
- Ukraińcy w Polsce
- biznesmeni

Laboratorium Metodologiczne

Pełne i częściowe dane o populacji

Dane pełne – informacje dotyczące wszystkich jednostek populacji badanej

Dane częściowe – informacje dotyczące tylko niektórych (części) jednostek populacji badanej - próby

Laboratorium Metodologiczne

Sposoby doboru próby

Dobór losowy – wszystkie jednostki populacji mają taką samą szansę znaleźć się w populacji badanej

Dobór celowy – jednostki badania wybierane są w sposób arbitralny

Laboratorium Metodologiczne

Odmiany doboru celowego

- Dostępność badanych – konkretne miejsce badania
- Arbitralny dobór ze względu na pewną cechę
- Metoda kuli śnieżnej
- Poszukiwanie dobrych informatorów
- Dobór kwotowy – osoby o określonych cechach społeczno-demograficznych

Laboratorium Metodologiczne

Metoda badawcza

Metoda badawcza – zespół środków i sposobów użytych w danym badaniu; raczej sposób podejścia niż gotowe procedury badawcze

Laboratorium Metodologiczne

Przykłady metod badawczych

- Sondaż
- Eksperyment
- **Case study**
- Metoda etnograficzna
- Analiza danych zastanych
- Metoda porównawcza

Laboratorium Metodologiczne

Typy studium przypadku

- Wewnętrzne – analiza ciekawego przypadku
- Instrumentalne – analiza przykładowego przypadku
- Kolektywne – rozszerzenie instrumentalnego studium przypadku

Laboratorium Metodologiczne

Technika badawcza

Technika badawcza – technika zbierania danych

Przykłady:

- wywiad pogłębiony
- obserwacja

Laboratorium Metodologiczne

Techniki badawcze - podział

Techniki obserwacji służą pozyskiwaniu informacji, które najlepiej zdobyć na drodze obserwacji.

Techniki komunikacji służą pozyskiwaniu informacji, których nie da się uzyskać na drodze obserwacji.

Laboratorium Metodologiczne

Techniki komunikacji – kryteria

- Stopień ustrukturyzowania
 - ustrukturyzowane (struktura zamknięta)
 - nieustrukturyzowane (struktura otwarta)
- Stopień ukrycia
 - otwarte
 - ukryte
- Metoda prowadzenia
 - rozmowa osobista
 - rozmowa telefoniczna
 - wywiad wysyłkowy/ankieta pocztowa

Laboratorium Metodologiczne

Techniki obserwacji – kryteria

- Stopień ustrukturyzowania
 - ustrukturyzowane (struktura zamknięta)
 - nieustrukturyzowane (struktura otwarta)
- Stopień ukrycia
 - otwarte
 - ukryte
- Układ
 - naturalny
 - sztuczny
- Metoda aplikacji
 - ludzka
 - mechaniczna

Laboratorium Metodologiczne

Narzędzie badawcze

Narzędzie badawcze – instrument konieczny do zrealizowania danej techniki badawczej; przygotowanie narzędzia badawczego to element operacjonalizacji

Przykłady:

- kwestionariusz
- scenariusz wywiadu
- wytyczne dla obserwacji

Laboratorium Metodologiczne

Elementy procesu badawczego - realizacja

- Pilotaż
- Zbieranie danych
- Przetwarzanie danych
 - weryfikacja jakości zebranego materiału
 - przygotowanie zbioru danych
 - uporządkowanie zebranych materiałów
- Analiza
- Zastosowanie

Laboratorium Metodologiczne